

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ-ΡΟΜΠΟΤΗ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(προσφυγή αριθ. 27278/03)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

15 Φεβρουαρίου 2008

Η παρούσα απόφαση είναι οριστική. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Αρβανιτάκη-Ρομποτή και λοιποί κατά Ελλάδα,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, συνεδριάζοντας σε διευρυμένο τμήμα η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Jean-Paul Costa, *πρόεδρος*,

Χρήστος Ροζάκης,

Nicolas Bratza,

Boštjan M. Zupančič,

Peer Lorenzen,

Riza Türmen,

Karel Jungwiert,

Josep Casadevall,

Margarita Tsatsa-Nikolovska,

Rait Maruste,

Snejana Botoucharova,

Mindia Ugrehelidze,

Vladimiro Zagrebelsky,

Lech Garlicki,

David Thór Björgvinsson,

Danutė Jočienė,

Mark Villiger, *δικαστές*,

και Vincent Berger, *γραμματέας τμήματος*,

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 7 Μαρτίου 2007 και στις 9 Ιανουαρίου 2008,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία ελήφθη κατά την τελευταία ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 27278/03) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από ενενήντα έναν υπηκόους του Κράτους αυτού, τα ονόματα των οποίων εκτίθενται στο παράρτημα («οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 4 Αυγούστου 2003 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από την κυρία Ζ. Τσιλιούκα-Μούσμουλα και τον κύριο Ι. Σταμούλη, δικηγόρους του Δικηγορικού Συλλόγου της Αθήνας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κυρία Γ. Σκιάνη και κύριο Κ. Γεωργιάδη, παρόντες του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ειδικότερα, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, για την διάρκεια μίας διαδικασίας ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων.

4. Η προσφυγή ανατέθηκε στο πρώτο τμήμα του Δικαστηρίου (άρθρο 52 § 1 του κανονισμού).

5. Στις 12 Νοεμβρίου 2004, το Δικαστήριο αποφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση την αιτίαση την ελκόμενη από την διάρκεια της διαδικασίας. Επικαλούμενο το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφάσισε να αποφανθεί ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

6. Στις 18 Μαΐου 2006, το σώμα δικαστών που συγκροτήθηκε εντός του πρώτου τμήματος για να εξετάσει την υπόθεση και το οποίο αποτελείτο από τους δικαστές Λουκή Λουκαΐδη, Χρήστο Ροζάκη, Françoise Tulkens, Elisabeth Steiner, Khanlar Hajiyev, Dean Spielmann και Sverre Erik Jebens, καθώς και τον Søren Nielsen, γραμματέα τμήματος, κήρυξε την προσφυγή εν μέρει παραδεκτή και συμπέρανε ομόφωνα παραβίαση του άρθρου 6 § 1 λόγω της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας. Το σώμα ομοίως αποφάσισε, με τέσσερις ψήφους έναντι τριών, να επιδικάσει σε καθένα από τους προσφεύγοντες ένα χρηματικό ποσό για ηθική βλάβη, το ίδιο για όλους εκτός από έναν.

7. Στις 27 Ιουλίου 2006, η Κυβέρνηση διατύπωσε αίτηση παραπομπής της υπόθεσης ενώπιον του Διευρυμένου Τμήματος, δυνάμει του άρθρου 43 της Σύμβασης και 73 του κανονισμού του Δικαστηρίου. Στις 13 Σεπτεμβρίου 2006, μία επιτροπή του Διευρυμένου Τμήματος έκανε δεκτή την εν λόγω αίτηση.

8. Η σύνθεση του Διευρυμένου Τμήματος αποφασίσθηκε σύμφωνα με τα άρθρα 27 §§ 2 και 3 της Σύμβασης και 24 του κανονισμού.

9. Τόσο οι προσφεύγοντες όσο και η Κυβέρνηση κατέθεσαν έγγραφες παρατηρήσεις (άρθρο 59 § 1 του κανονισμού).

10. Μία δημόσια συνεδρίαση έλαβε χώρα στο Μέγαρο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο, στις 7 Μαρτίου 2007 (άρθρο 59 § 3 του κανονισμού).

Ενώπιον του Δικαστηρίου εμφανίσθηκαν:

- για την Κυβέρνηση

κ. Γ. ΣΚΙΑΝΗ, πάρεδρος του

Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

κ. Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, πάρεδρος του

Νομικού Συμβουλίου του Κράτους *απεσταλμένοι του αντιπροσώπου*

κ. Ι. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, δικαστικός

αντιπρόσωπος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους *πληρεξούσιος*

- για τους προσφεύγοντες

κ. Ζ. ΤΣΙΛΙΟΥΚΑ-ΜΟΥΣΜΟΥΛΑ, δικηγόρος

κ. Ι. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ, δικηγόρος

πληρεξούσιοι

Το Δικαστήριο άκουσε τις αγορεύσεις των κυρίας Τσιλιούκα-Μούσμουλα, κυρίου Σταμούλη, κυρίας Σκιάνη και κυρίου Γεωργιάδη.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Ι. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

11. Οι προσφεύγοντες ανήκουν στο Εθνικό Σύστημα Υγείας με την ιδιότητα των ιατρών και εργάζονται στο δημόσιο νοσοκομείο «Ο Ευαγγελισμός».

12. Στις 28 Απριλίου 1994, κατέθεσαν ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου μία αίτηση ακύρωσης της απόφασης με την οποία το νοσοκομείο είχε αρνηθεί να τους καταβάλει αποζημίωση για υπερωριακή απασχόληση, υπολογιζόμενη στο 1/65 του βασικού μισθού τους. Μοναδικό αντικείμενο της εν λόγω αίτησης ήταν η αμφισβήτηση της νομιμότητας της προσβληθείσας διοικητικής πράξης.

13. Η συζήτηση, η οποία είχε αρχικά οριστεί για τις 11 Μαρτίου 1996, αναβλήθηκε επτά φορές, εκ των οποίων τη μία με αίτημα των προσφευγόντων. Έλαβε τελικά χώρα στις 22 Νοεμβρίου 1999. Στις 16 Δεκεμβρίου 1999, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών ακύρωσε την προσβληθείσα διοικητική πράξη (απόφαση αριθ. 2684/1999).

14. Στις 18 Απριλίου 2000, το νοσοκομείο άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η συζήτηση, η οποία είχε αρχικά οριστεί για τις 18 Ιανουαρίου 2001, έλαβε χώρα στις 18 Οκτωβρίου 2001, μετά από τέσσερις αναβολές. Στις 7 Μαρτίου 2002, το Γ' Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας παρέπεμψε την υπόθεση στην επταμελή σύνθεσή του λόγω της σπουδαιότητας του ζητήματος σχετικά με τον τρόπο δημοσίευσης της προσβληθείσας απόφασης (απόφαση αριθ. 763/2002).

15. Στις 6 Φεβρουαρίου 2003, κατόπιν μίας αναβολής της συζήτησης, το Συμβούλιο της Επικρατείας εξαφάνισε την απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Έκρινε ότι η υπουργική απόφαση στην οποία οι προσφεύγοντες στήριζαν την αξίωσή τους για αποζημίωση λόγω υπερωριακής απασχόλησης δεν είχε δημοσιευθεί νόμιμα και ως εκ τούτου δεν είχε εφαρμογή (απόφαση αριθ. 307/2003).

16. Από τον φάκελο προκύπτει ότι οι προσφεύγοντες είχαν εν τω μεταξύ καταθέσει πολυάριθμες αγωγές ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων με τις οποίες ζητούσαν να τους καταβληθούν διάφορα ποσά ως αποζημίωση για υπερωριακή απασχόληση τα οποία υποστήριζαν ότι όφειλε το εν λόγω δημόσιο νοσοκομείο. Το σύνολο των αιτούμενων ποσών για καθένα εξ αυτών κυμαινόταν από 15.000 έως 20.000 ευρώ. Από τον φάκελο προκύπτει ότι οι αγωγές αυτές απορρίφθηκαν από τα εθνικά δικαστήρια.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

17. Το άρθρο 115 § 1 του κώδικα διοικητικής δικονομίας προβλέπει:

«Περισσότεροι μπορούν, με το ίδιο δικόγραφο, να ασκήσουν κοινή προσφυγή κατά της ίδιας πράξης ή παράλειψης, εφόσον οι λόγοι που προβάλλουν στηρίζονται στην ίδια νομική και πραγματική βάση, ή κοινή αγωγή, εφόσον συνδέονται με κοινό δικαίωμα ή τα δικαιώματά τους πηγάζουν από την ίδια νομική και πραγματική αιτία.

(...)»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

18. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας». Επικαλούνται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, τα εφαρμοστέα τμήματα του οποίου έχουν ως εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθῇ δικαίως (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

19. Το τμήμα κατέληξε στην απόφασή του με ημερομηνία 18 Μαΐου 2006 ότι εν προκειμένω η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας ήταν υπερβολική και ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

20. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η αίτηση παραπομπής της Κυβέρνησης αφορούσε μόνο τα συμπεράσματα του τμήματος ως προς την εφαρμογή του άρθρου 41 της Σύμβασης. Εν τούτοις, δεδομένου ότι η παραπεμφθείσα ενώπιον του Διευρυμένου Τμήματος υπόθεση περιλαμβάνει αναγκαίως όλες τις πλευρές της προσφυγής που το τμήμα εξέτασε προηγουμένως στην απόφασή του (*Syssoyeva και λοιποί κατά Λετονίας* [GC], αριθ. 60654/00, § 61, CEDH 2007-...), συντρέχει λόγος να εξετασθεί ομοίως η αιτίαση η ελκόμενη από την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

21. Για τους λόγους που εξέθεσε το τμήμα, το Διευρυμένο Τμήμα κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

22. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της

παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

1. Η απόφαση του τμήματος

23. Στην απόφασή του, το τμήμα έκρινε ότι η επιμήκυνση της επίδικης διαδικασίας πέραν της «λογικής προθεσμίας» είχε προκαλέσει στους προσφεύγοντες μία βέβαιη ηθική βλάβη που δικαιολογούσε την επιδίκαση αποζημίωσης. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, επιδίκασε ολόκληρο το αιτούμενο ποσό στον υπ' αριθ. 67 προσφεύγοντα, ήτοι 6.895 ευρώ, και σε καθένα από τους υπόλοιπους προσφεύγοντες 7.000 ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφειλόταν ως φόρος.

2. Θέσεις των διαδίκων

24. Οι προσφεύγοντες εκτιμούν ότι το ποσό που τους επιδικάστηκε ως δίκαιη ικανοποίηση ουδόλως υπερβολικό είναι, αλλά απεναντίας, αποτελεί το ελάχιστο που το Δικαστήριο θα μπορούσε να τους επιδικάσει. Κατά αυτούς, το ποσό αυτό συνάδει με τη νομολογία του Δικαστηρίου επί παρόμοιων υποθέσεων. Δεν είναι παράλογο αν λάβουμε υπόψη το οικονομικό αντικείμενο –από 17.000 έως 20.000 ευρώ- της διαφοράς ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων για τους προσφεύγοντες. Αναφερόμενοι στο άρθρο 115 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι το εθνικό δίκαιο προβλέπει το ίδιο την άσκηση μίας κοινής αγωγής προκειμένου να διευκολυνθεί η απονομή της δικαιοσύνης και να διασφαλισθεί μία ταχεία και αποτελεσματική δικαστική προστασία. Τέλος, σημειώνουν ότι μία πιθανή μείωση της επιδικαστέας δίκαιης ικανοποίησης θα προδιέθετε αρνητικά τους διοικούμενους που σκοπεύουν να εισάγουν μία κοινή διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Ειδικότερα, σε περίπτωση διαδοχικών προσφυγών ενώπιον του Δικαστηρίου, οι διοικούμενοι θα έμπαιναν στον πειρασμό να εισάγουν ξεχωριστά τις προσφυγές τους αντί να συνενώσουν τις υποθέσεις τους, πρακτική που δίχως αμφιβολία θα αύξανε τον φόρτο εργασίας του Δικαστηρίου.

25. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι το συνολικό ποσό που επιδίκασε το τμήμα είναι υπερβολικό και έρχεται σε αντίφαση με το πνεύμα του άρθρου 41, το οποίο προβλέπει μόνο την επιδίκαση μίας δίκαιης ικανοποίησης για την προκληθείσα ζημία.

Προσθέτει ότι με την ευκαιρία και άλλων υποθέσεων που αφορούν την Ελλάδα και όπου διαπιστώθηκαν παραβιάσεις πιο σοβαρές από εκείνη του δικαιώματος για δίκη εντός λογικής προθεσμίας, το Δικαστήριο επιδίκασε μικρότερα ποσά. Θεωρεί ότι στις υποθέσεις που αφορούν τη διάρκεια μίας διαδικασίας, το Δικαστήριο θα έπρεπε να διαμορφώνει την εφαρμογή του άρθρου 41 βάσει του αριθμού των προσώπων που αφορά. Εκτιμά ειδικότερα ότι τα έξοδα της διαδικασίας και τα έννομα συμφέροντα είναι εντελώς διαφορετικά ανάλογα με το αν οι διοικούμενοι προσέφυγαν από κοινού ή ατομικά ενώπιον των δικαστηρίων. Το ίδιο ισχύει για την στέρηση που μπορεί ενδεχομένως να νιώσουν λόγω της μη φυσιολογικής καθυστέρησης σε μία δικαστική διαδικασία. Σε ό,τι αφορά την επίδικη διαδικασία, ειδικότερα, η οποία απορρέει από μία αίτηση ακύρωσης, ο αριθμός των προσφευγόντων ουδόλως μπορούσε να επηρεάσει την έκβασή της. Η Κυβέρνηση καταλήγει ότι το Διευρυμένο Τμήμα πρέπει να αναθεωρήσει προς τα κάτω το συνολικό ποσό που επιδίκασε το τμήμα για ηθική βλάβη.

3. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

26. Το Δικαστήριο σημειώνει καταρχήν ότι οι διάδικοι δεν αναφέρθηκαν στην υλική ζημία που μπορεί να υπέστησαν οι προσφεύγοντες. Ως εκ τούτου, θα εξετάσει μόνο ό,τι πρέπει να επιδικαστεί για ηθική βλάβη στην προκειμένη περίπτωση, ήτοι σε μία υπόθεση που αφορούσε μία κοινή διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων η οποία στη συνέχεια εισήχθη από κοινού ενώπιον του Δικαστηρίου.

α) Τα κριτήρια του Δικαστηρίου

27. Συντρέπει λόγος να υπενθυμισθεί καταρχήν ότι, όταν διαπιστώνει παραβίαση μίας διάταξης της Σύμβασης, το Δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει στον ενδιαφερόμενο ένα ποσό για την ηθική βλάβη που υπέστη. Το ποσό αυτό στοχεύει στην επανόρθωση της αγωνίας, της ταλαιπωρίας και της αβεβαιότητας που απορρέουν από την παραβίαση αυτή (βλέπε *Comingersoll S.A. κατά Πορτογαλίας* [GC], αριθ. 35382/97, § 29, CEDH 2000-IV). Συνεπώς, όταν η διάρκεια μίας διαδικασίας είναι υπερβολικά μακρά, το επιδικαστέο για ηθική βλάβη ποσό πρέπει να λαμβάνει υπόψη αυτό το είδος βλάβης που μπορεί να υπέστη ο ενδιαφερόμενος.

28. Εν τούτοις, είναι αδύνατο να υπολογισθεί λεπτομερώς η αντίστοιχη σπουδαιότητα καθενός από τους παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του επιδικαστέου για ηθική βλάβη ποσού, ποσό το οποίο υπολογίζεται σε

δίκαιη βάση. Ωστόσο, η νομολογία παρέχει έναν αριθμό οδηγιών ως προς τούτο (βλέπε, μεταξύ άλλων, *König κατά Γερμανίας* (άρθρο 50), απόφαση της 10 Μαρτίου 1980, série A no 36, σελ. 16-17, § 19, και *Davies κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αριθ. 42007/98, § 38, 16 Ιουλίου 2002). Πρέπει ωστόσο να διευκρινισθούν οι εν λόγω οδηγίες που αφορούν την ηθική βλάβη που προκαλεί η υπερβολική διάρκεια μίας κοινής διαδικασίας.

29. Ειδικότερα, όταν διαπιστώνεται υπερβολική διάρκεια μίας κοινής διαδικασίας, το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον τρόπο κατά τον οποίο ο αριθμός των συμμετεχόντων σε μία τέτοια διαδικασία μπορεί να επηρεάσει την αγωνία, την ταλαιπωρία και την αβεβαιότητα που υφίσταται καθένας εξ αυτών. Ως εκ τούτου, ένας μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων θα έχει το πιθανότερο αντίκτυπο στο ποσό της δίκαιης ικανοποίησης που θα επιδικαστεί για ηθική βλάβη. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι ο αριθμός των ατόμων που συμμετέχουν σε μία κοινή διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων δεν είναι αδιάφορος από την άποψη της ηθικής βλάβης που μπορεί να υπέστη καθένας εξαιτίας της διάρκειας της διαδικασίας αυτής, αν τον συγκρίνουμε με την ηθική βλάβη που θα υφίστατο ένα άτομο που θα είχε εισάγει την ίδια διαδικασία μεμονωμένα. Η συμμετοχή σε μία ομάδα ατόμων που έχουν αποφασίσει να ασκήσουν προσφυγή στην ίδια νομική ή πραγματική βάση συνεπάγεται ότι τόσο τα πλεονεκτήματα όσο και τα μειονεκτήματα μίας κοινής διαδικασίας θα μοιραστούν εξίσου.

Επιπλέον, όταν την κοινή διαδικασία χειρίζεται και συντονίζει ο ίδιος εκπρόσωπος, τα έξοδα και η αμοιβή είναι για κάθε προσφεύγοντα συνήθως μειωμένα σε σχέση με την περίπτωση μίας ατομικής προσφυγής, γεγονός που διευκολύνει την προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου. Επιπλέον, η ομαδοποίηση των προσφυγών επιτρέπει συνήθως σε ένα δικαστήριο να συνενώσει συναφείς υποθέσεις και δύναται ως εκ τούτου να διευκολύνει μία ορθή απονομή της δικαιοσύνης, της οποίας η πορεία μπορεί ομοίως να επιταχυνθεί. Μια τέτοια διαδικασία έχει ως εκ τούτου πλεονεκτήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Scordino κατά Ιταλίας* (αριθ.1) [GC], Αριθ. 36813/97, § 268, CEDH 2006-...).

30. Αντιθέτως, αυτά τα τελευταία χαρακτηριστικά μίας κοινής διαδικασίας μπορεί με τη σειρά τους να γεννήσουν στους ενδιαφερόμενους την προσδοκία να επιδείξει το Κράτος ταχύτητα στον χειρισμό της υπόθεσής τους. Συνεπώς, αδικαιολόγητες καθυστερήσεις στον τομέα αυτό δύνανται να επιβαρύνουν τη βλάβη που ενδεχομένως υπέστησαν οι ενδιαφερόμενοι.

31. Επιπλέον, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το διακύβευμα της επίδικης διαδικασίας αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την εκτίμηση της ενδεχόμενης ηθικής βλάβης. Όσο σημαντικότερο είναι το διακύβευμα της διαδικασίας για την προσωπική κατάσταση κάθε προσφεύγοντα, τόσο εντονότερες είναι η ταλαιπωρία και η αβεβαιότητα στις οποίες υπόκειται (πιο κάτω παράγραφος 27).

32. Τέλος, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι απολαμβάνει μίας σχετικής ελευθερίας στην άσκηση της εξουσίας με την οποία το περιβάλλει το άρθρο 41, όπως μαρτυρούν το επίθετο «δίκαιη» και η φράση «εφόσον συντρέχει λόγος» (*Guzzardi κατά Ιταλίας*, απόφαση της 6 Νοεμβρίου 1980, série A no 39, σελ. 42, § 114). Δεδομένου αυτού, και εκτός από την περίπτωση κατά την οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η διαπίστωση της παραβίασης παρέχει αφ'εαυτής μία επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για την ηθική βλάβη, το Δικαστήριο πρέπει να φροντίζει ώστε το επιδικαστέο ποσό να είναι εύλογο ως προς τη σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παραβίασης. Πρέπει ειδικότερα να λαμβάνει υπόψη κατά τον υπολογισμό τα ποσά που έχουν ήδη επιδικασθεί σε παρόμοιες υποθέσεις και, εφόσον πρόκειται για μία κοινή διαδικασία, τον αριθμό των προσφευγόντων και το συνολικό επιδικασθέν ποσό.

β) Η εφαρμογή των εν λόγω κριτηρίων στην προκειμένη περίπτωση

33. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, απ'όλα τα στοιχεία που μπορούν να ληφθούν υπόψη κατά την εκτίμηση της ηθικής βλάβης που οι προσφεύγοντες υπέστησαν εν προκειμένω, ορισμένα οδηγούν σε μείωση και άλλα σε αύξηση του ποσού προς επιδίκαση.

34. Σε ό,τι αφορά εκείνα που οδηγούν σε μείωση του ποσού, το Δικαστήριο σημειώνει καταρχήν ότι οι ενενήντα ένας προσφεύγοντες είχαν εισάγει από κοινού την επίμαχη διαδικασία ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων για να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα μίας διοικητικής πράξης. Δεν είχαν ως εκ τούτου καταθέσει ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων χωριστές αιτήσεις, αλλά επιδίωκαν όλοι τον ίδιο σκοπό, ήτοι την ακύρωση της αμφισβητούμενης πράξης. Επιπλέον, σε μία διαδικασία ακύρωσης ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, ο αριθμός των αιτούντων ουδόλως μπορεί να επηρεάσει την έκβαση της διαδικασίας η οποία αφορά αποκλειστικά τη νομιμότητα της επίδικης διοικητικής πράξης. Το Δικαστήριο θεωρεί έτσι ότι, σε σύγκριση με μία αστική διαδικασία όπου οι αιτούντες καταθέτουν μαζί ατομικές αιτήσεις αποζημίωσης, ο κοινός σκοπός της επίδικης διαδικασίας ήταν από τη φύση

του ικανός να μετριάσει την ταλαιπωρία και την αβεβαιότητα εξαιτίας της καθυστέρησης.

35. Σε ό,τι αφορά τα στοιχεία που οδηγούν σε αύξηση του εν λόγω ποσού, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τα ακόλουθα. Είναι βέβαιο ότι το οικονομικό διακύβευμα της επίδικης διαδικασίας για τους προσφεύγοντες δεν ήταν άμεσο αλλά μόνο έμμεσο. Πράγματι, μοναδικός σκοπός της αίτησης ακύρωσης ήταν η αμφισβήτηση της νομιμότητας της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης. Ομοίως βέβαιο είναι ότι οι προσφεύγοντες είχαν ήδη καταθέσει ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων αγωγές με σκοπό την καταβολή διαφόρων ποσών ως αποζημίωση για υπερωριακή απασχόληση τα οποία υποστήριζαν ότι τους όφειλε το επίδικο δημόσιο νοσοκομείο. Το συνολικό αιτούμενο ποσό από κάθε προσφεύγοντα δεν ήταν αμελητέο. Κυμαινόταν μεταξύ 15.000 και 20.000 ευρώ. Το Δικαστήριο θεωρεί ως εκ τούτου ότι το διακύβευμα της επίδικης διαδικασίας, η έκβαση της οποίας μπορούσε να έχει αντίκτυπο στην απόφαση των διοικητικών δικαστηρίων ενώπιον των οποίων κατατέθηκαν οι αγωγές αποζημίωσης, ήταν από τη φύση του ικανό να εντείνει τη βλάβη την οποία υφίσταντο οι ενδιαφερόμενοι εξαιτίας της διάρκειας της διαδικασίας.

36. Λαμβανομένων υπόψη των όσων προηγούνται, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η επιμήκυνση της επίδικης διαδικασίας πέραν της «λογικής προθεσμίας» προκάλεσε στους προσφεύγοντες μία βέβαιη ηθική βλάβη η οποία δικαιολογεί τη χορήγηση αποζημίωσης. Λαμβάνει επίσης υπόψη τον αριθμό των προσφευγόντων, τη φύση της διαπιστωθείσας παραβίασης καθώς και την ανάγκη καθορισμού των ποσών κατά τρόπο που το συνολικό ποσό να συνάδει με τη νομολογία του επί παρόμοιων υποθέσεων και να είναι εύλογο υπό το φως του διακυβεύματος της εν λόγω διαδικασίας. Βασιζόμενο στους συλλογισμούς που προηγήθηκαν και αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, το Δικαστήριο επιδικάζει για την αιτία αυτή 3.500 ευρώ σε κάθε προσφεύγοντα, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

1. Η απόφαση του τμήματος

37. Το τμήμα επιδίκασε από κοινού στους προσφεύγοντες 1.500 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

2. Οι θέσεις των διαδίκων

α) Οι προσφεύγοντες

38. Οι προσφεύγοντες αξιώνουν το σύνολο των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης στα οποία υποβλήθηκαν κατά την εσωτερική διαδικασία καθώς και κατά τις διαδικασίες ενώπιον του τμήματος και του Διευρυμένου Τμήματος. Ενώπιον του τμήματος, προσκόμισαν δέκα αποδείξεις συνολικού ποσού 29.120 ευρώ, χωρίς να κάνουν διαχωρισμό μεταξύ των διαδικασιών ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και εκείνης ενώπιον του Δικαστηρίου. Επιπλέον, δεν προσκόμισαν δικαιολογητικά σε ό,τι αφορά τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκαν ενώπιον του Διευρυμένου Τμήματος.

β) Η Κυβέρνηση

39. Η Κυβέρνηση δεν εκφέρει άποψη επί του εν λόγω ζητήματος.

2. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

40. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας, της αναγκαιότητάς τους και του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους. Επιπλέον, τα δικαστικά έξοδα δεν επιστρέφονται παρά στο μέτρο που σχετίζονται με την διαπιστωθείσα παραβίαση (βλέπε, για παράδειγμα, *Beyeler κατά Ιταλίας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], αριθ. 33202/96, § 27, 28 Μαΐου 2002, και *Sahin κατά Γερμανίας*) [GC], αριθ. 30943/96, § 105, ECHR 2003-VIII).

41. Ενόψει των ανωτέρω, και για τους λόγους που ανέφερε το τμήμα, το Δικαστήριο επιδικάζει από κοινού στους προσφεύγοντες το ποσό που ήδη τους επιδίκασε το εν λόγω τμήμα, ήτοι 1.500 ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

42. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

1. Αποφαίνεται ομόφωνα ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

2. Αποφαίνεται, με δεκαπέντε ψήφους έναντι δύο, ότι:

α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει, εντός τριών μηνών, 3.500 (τρεις χιλιάδες πεντακόσια) ευρώ σε κάθε προσφεύγοντα για ηθική βλάβη καθώς και 1.500 (χίλια πεντακόσια) ευρώ από κοινού στους προσφεύγοντες για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

β) από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

3. Απορρίπτει, ομόφωνα, το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στην γαλλική και την αγγλική γλώσσα και εκφωνήθηκε δημοσία στο Μέγαρο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο, στις 15 Φεβρουαρίου 2008.

(υπογραφή)

Vincent Berger

Γραμματέας

(υπογραφή)

Jean-Paul Costa

Πρόεδρος

Στην παρούσα απόφαση επισυνάπτεται, σύμφωνα με το άρθρο 45 § 2 της Σύμβασης και 74 § 2 του κανονισμού, η έκθεση των ακόλουθων απόψεων:

- συγκλίνουσα άποψη του δικαστή κ. Bratza με την οποία συντάσσεται ο δικαστής κ. Ροζάκης
- εν μέρει αποκλίνουσα άποψη των δικαστών κκ. Zupančič και Zagrebelsky.

J.-P.C

V.B

ΣΥΓΚΛΙΝΟΥΣΑ ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ κ. BRATZA ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ
ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ κ. ΡΟΖΑΚΗΣ

(Μετάφραση)

Δηλώνω τη συμφωνία μου με το αποτέλεσμα στο οποίο κατέληξε η πλειοψηφία του Διευρυμένου Τμήματος στην παρούσα απόφαση και στη συγγενή απόφαση *Κακαμούκας και λοιποί κατά Ελλάδα*, αλλά προτιμώ να εξηγήσω εν συντομία τον λόγο χρησιμοποιώντας τη δική μου φρασεολογία.

Το σημείο εκκίνησης για την εξέταση του ζητήματος που εγείρεται στις δύο υποθέσεις, είναι το ίδιο το άρθρο 41. Όπως προκύπτει από τη φρασεολογία του εν λόγω άρθρου, όχι μόνο η χορήγηση στον προσφεύγοντα από το Δικαστήριο μίας χρηματικής ή άλλης επανόρθωσης σε περίπτωση διαπίστωσης παραβίασης της Σύμβασης αποτελεί ένα μέτρο που υπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου, αλλά οποιαδήποτε ικανοποίηση επιδικάζεται στον ζημιωθέντα διάδικο πρέπει να είναι «δίκαιη». Σε περίπτωση ηθικής βλάβης, το εν λόγω επίθετο συνεπάγεται ότι κάθε επιδικαστέο ποσό πρέπει να αντανakλά τη φύση του παραγνωρισθέντος συμβατικού δικαιώματος, τη σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παραβίασης και τις συνέπειές της για τον προσφεύγοντα.

Όταν το Δικαστήριο διαπιστώνει παραβίαση του άρθρου 6 της Σύμβασης λόγω της υπερβολικής διάρκειας της εθνικής διαδικασίας, συνηθίζει να επιδικάζει στον προσφεύγοντα που δικαιώνεται μία χρηματική επανόρθωση η οποία αντανakλά τη στέρηση, το άγχος και την ταλαιπωρία που προκάλεσε στον ενδιαφερόμενο η μη αποδεκτή βραδύτητα στη διεξαγωγή της διαδικασίας η οποία αποδίδεται στα εθνικά δικαστήρια. Σε περίπτωση που ο προσφεύγων ενεργεί ατομικά ή αποτελεί μέλος μίας μικρής ομάδας ατόμων που είναι διάδικοι στην ίδια εθνική διαδικασία, η επιδίκαση μίας δίκαιης ικανοποίησης δεν παρουσιάζει συνήθως κανένα πρόβλημα. Το Δικαστήριο, αποφαινόμενο κατά «δίκαιη κρίση», επιδικάζει συνήθως ένα ποσό που συνυπολογίζει τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας, τον αριθμό των βαθμών δικαιοδοσίας από τους οποίους πέρασε η διαδικασία και τον βαθμό στον οποίο ο προσφεύγων μπορεί να συνέβαλε στη συνολική διάρκεια. Λαμβάνει επίσης υπόψη τα ποσά που επιδικάστηκαν σε παρόμοιες υποθέσεις εναντίον του ίδιου ή των ίδιων εναγομένων Κρατών προκειμένου να διασφαλίσει, στο μέτρο του δυνατού, μία ομοιογενή προσέγγιση.

Ωστόσο, όταν, όπως στην προκειμένη υπόθεση, το παράπονο για υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας προέρχεται από έναν μεγάλο αριθμό διαδίκων στην ίδια πολιτική δίκη, ένα πρόσθετο στοιχείο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, ήτοι η αναλογικότητα του συνολικού επιδικασθέντος ποσού. Ακόμα κι αν το Δικαστήριο κρίνει ότι παραγνωρίστηκε το συμβατικό δικαίωμα του κάθε ατόμου, το συνολικό ποσό του επιδικασθέντος ποσού κατ'εφαρμογή του άρθρου 41 δεν μπορεί να είναι δυσανάλογο προς τη φύση και τη σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παραβίασης, συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι αυτή σχετίζεται με την υπερβολική διάρκεια μίας μόνο δίκης. Η τήρηση της εν λόγω αρχής είναι σημαντική σε βαθμό που να αιτιολογεί μία σημαντική μείωση του ποσού που θα είχε επιδικαστεί σε κάθε προσφεύγοντα αν ήταν μοναδικός διάδικος στη δίκη, ή μέλος μίας μικρότερης ομάδας διαδίκων.

Κατά την άποψή μου, ένα ποσό όπως αυτό που επιδίκασε το τμήμα, πάνω από 630.000 ευρώ για την υπερβολική διάρκεια μίας μόνο δίκης, παραγνωρίζει την αρχή της σφαιρικότητας και πρέπει να μειωθεί σημαντικά.

Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι ουδέν στοιχείο αιτιολογεί την επιδίκαση ποσού μικρότερου από αυτό που θα είχε επιδικάσει το Δικαστήριο σε καθένα εξ αυτών αν ήταν ο μόνος διάδικος στην εσωτερική διαδικασία. Επιπλέον, κατά την άποψή τους, μία πιθανή μείωση της επιδικασθείσας δίκαιης ικανοποίησης λόγω του αριθμού των αιτούντων, θα προδιέθετε αρνητικά τους διοικούμενους οι οποίοι εισάγουν κοινές διαδικασίες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και θα τους προέτρεπε να εισάγουν μεμονωμένα την προσφυγή τους ενώπιον του Δικαστηρίου αντί να συνενώνουν τις υποθέσεις τους.

Δεν μπορώ να συνταχθώ με κανένα από τα παραπάνω επιχειρήματα. Σε ό,τι αφορά το πρώτο, υπάρχουν, όπως ορθά αναφέρεται στην απόφαση, σημαντικά πλεονεκτήματα για τους ίδιους τους αιτούντες καθώς και για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης, όταν ενεργούν από κοινού αντί να καταθέτουν όμοιες αιτήσεις μέσα στα πλαίσια διαφορετικών διαδικασιών. Η κατανομή της ευθύνης για τη διεξαγωγή της διαδικασίας καθώς και η σημαντική εξοικονόμηση εξόδων για κάθε προσφεύγοντα που συνήθως επιτρέπει η συμμετοχή ως διαδίκου σε μία από κοινού διαδικασία την οποία χειρίζεται και συντονίζει μία μόνο ομάδα εκπροσώπων, αποτελούν μη αμελητέα πλεονεκτήματα που το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη όταν εκτιμά το εύρος της στέρησης, της οδύνης και της ταλαιπωρίας που η βραδύτητα της διαδικασίας προκάλεσαν στους διάφορους προσφεύγοντες.

Δεν με πείθει επιπλέον το μη ρεαλιστικό επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο μία μείωση στο επιδικαστέο ποσό θα οδηγούσε τους προσφεύγοντες που είναι διάδικοι σε μία ίδια διαδικασία να καταθέτουν χωριστές προσφυγές ενώπιον του Δικαστηρίου, γεγονός που θα αύξανε με άβολο τρόπο για εκείνο το φόρτο εργασίας του. Πράγματι, όπως σαφώς προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, σε παρόμοια περίπτωση, το Δικαστήριο θα συνένωνε αναπόφευκτα τις διάφορες προσφυγές με σκοπό την εξοικονόμηση χρόνου και την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης και δε θα επιδίκαζε ατομικά μεγαλύτερα ποσά.

Οι απόψεις μπορούν δικαιολογημένα να διαφέρουν ως προς το αν τα επιδικαστέα από το Διευρυμένο Τμήμα ποσά στην προκειμένη περίπτωση συνάδουν προς την επιθυμητή ισορροπία μεταξύ της έγνοιας αποζημίωσης των διαφόρων προσφευγόντων λόγω παραβίασης των συμβατικών δικαιωμάτων τους και εκείνης της διατήρησης της αναλογικότητας του συνολικού ποσού, αλλά είμαι διατεθειμένος να αποδεχθώ τα ποσά που η πλειοψηφία επιδικάζει κατά δίκαιη κρίση.

EN MEPEI AΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑ ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ κκ. ZUPANČIĆ ΚΑΙ ZAGREBELSKY

Δυστυχώς, δεν μπορούμε να συνταχθούμε με τη θέση της πλειοψηφίας των δικαστών σε ό,τι αφορά την εφαρμογή του άρθρου 41 της Σύμβασης, όταν διαπιστώνεται παραβίαση του δικαιώματος για εύλογη διάρκεια των επίδικων διαδικασιών.

Το ζήτημα που έπρεπε να εξετάσει το Διευρυμένο Τμήμα ήταν κατά ποσό το γεγονός ότι οι προσφεύγοντες ήταν πολυάριθμοι μπορούσε να βρίσκεται μεταξύ των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ποσού της αποζημίωσης για ηθική βλάβη. Η πλειοψηφία απάντησε θετικά (στην παράγραφο 29) δηλώνοντας ότι «ένας μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων θα έχει το πιθανότερο αντίκτυπο στο ποσό της δίκαιης ικανοποίησης που θα επιδικαστεί για ηθική βλάβη», ότι «ο αριθμός των ατόμων που συμμετέχουν σε μία κοινή διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων δεν είναι αδιάφορος από την άποψη της ηθικής βλάβης που μπορεί να υπέστη καθένας εξαιτίας της διάρκειας της διαδικασίας αυτής, αν τον συγκρίνουμε με την ηθική βλάβη που θα υφίστατο ένα άτομο που θα είχε εισάγει την ίδια διαδικασία μεμονωμένα» και ότι «η συμμετοχή σε μία ομάδα ατόμων που έχουν αποφασίσει να ασκήσουν προσφυγή στην ίδια νομική ή πραγματική βάση συνεπάγεται ότι τόσο τα

πλεονεκτήματα όσο και τα μειονεκτήματα μία κοινής διαδικασίας θα μοιραστούν εξίσου».

Ακόμα κι αν, ακολουθώντας μία πρακτική την οποία θεωρούμε αμφισβητήσιμη, η απόφαση δεν διευκρινίζει το συλλογισμό που οδηγεί στην υπόδειξη του επιδικαστέου ποσού (και ξεετάζει ακόμα λιγότερο το ζήτημα κατά πόσο η αποζημίωση θα πρέπει να είναι ίδια για κάθε θύμα της παραβίασης), μπορούμε ωστόσο να διακρίνουμε τη σημασία του νέου κριτηρίου, το οποίο οδήγησε σε σημαντική μείωση της αποζημίωσης σε σχέση με τη συνήθη πρακτική.

Όμως κατά την γνώμη μας ουδείς λόγος υφίσταται, ψυχολογικού ή άλλου χαρακτήρα, που θα μπορούσε να δικαιολογήσει την δήλωση αρχής την οποία υιοθέτησε το Διευρυμένο Τμήμα. Δε θεωρούμε επιπλέον ότι μπορούμε να διακρίνουμε οποιαδήποτε συγγένεια ή ομοιότητα της παρούσας κατάστασης με το ζήτημα των συλλογικών αγωγών και των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται σε αυτές τις περιπτώσεις για τον υπολογισμό των ποσών (για υλική ζημία) που επιδικάζονται σε κάθε νικήσαντα διάδικο. Πιστεύουμε ότι, ανεξαρτήτως του αριθμού των θυμάτων, καθένα εξ αυτών πρέπει να αποζημιωθεί, «εφόσον συντρέχει λόγος», για τις συνέπειες που υπέστη λόγω της παραβίασης θύμα της οποίας υπήρξε. Η δίκαιη ικανοποίηση δικαίως προβλέπεται από το άρθρο 41 για την αποζημίωση του θύματος μίας παραβίασης στο μέτρο του δυνατού. Το διακύβευμα της εθνικής διαδικασίας και οι συνέπειές της για τον προσφεύγοντα είναι κατά την άποψή μας στοιχεία καθοριστικής σημασίας που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Ακολουθώντας τον παραπάνω συλλογισμό, θεωρούμε ότι δεν υπάρχει λόγος να ληφθεί υπόψη (προκειμένου να γίνει μία μείωση που βαρύνει κάθε θύμα) το συνολικό ποσό των επιδικαστέων ποσών στους προσφεύγοντες (παράγραφος 32).

Δεδομένου αυτού, προσθέτουμε ότι μπορούμε εύλογα να κατανοήσουμε την ανησυχία του Δικαστηρίου για το ύψος των σχετικών ποσών αν αυτά δεν μειώνονταν. Ωστόσο κατά την άποψή μας ένα τέτοιο πρόβλημα αποτελεί αναπόφευκτη συνέπεια των διαφόρων αμφισβητούμενων πλευρών της πρακτικής του Δικαστηρίου ως προς την εφαρμογή του άρθρου 41 σε περίπτωση παραβίασης του δικαιώματος για εύλογη διάρκεια των διαδικασιών. Και τούτο, με αφετηρία τη σχεδόν αυτόματη παραδοχή ότι υφίσταται ηθική βλάβη, χωρίς να ζητηθεί σχετική απόδειξη ή επιχείρημα, και τη χρήση μαθηματικών κριτηρίων υπολογισμού τα οποία λαμβάνουν υπόψη τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας, ακόμα και για την περίοδο που αναγνωρίζεται ως αιτιολογημένη, έως τη χρήση επί τούτου κλιμάκων οι οποίες δεν σχετίζονται με την

πρακτική του Δικαστηρίου σε περιπτώσεις παραβιάσεων που προκαλούν πολύ μεγαλύτερη οδύνη στα θύματα (άρθρα 2, 3, 8, 10 κλπ.).

Κατά την άποψή μας, αντί να επέμβει εκ των υστέρων εισάγοντας ένα νέο άκρως αμφισβητήσιμο κριτήριο, το Δικαστήριο έπρεπε να επανεξετάσει τις αιτίες των συνεπειών τις οποίες θέλησε να αποφύγει.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΩΝ

1. Ειρήνη ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ-ΡΟΜΠΟΤΗ
2. Παναγιώτης ΑΛΦΑΡΑΣ-ΜΕΛΑΙΝΗΣ
3. Αικατερίνη ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΣΑΦΟΥ
4. Κωνσταντίνος ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
5. Εμμανουήλ ΒΑΪΔΑΚΗΣ
6. Εμμανουήλ ΒΑΪΚΟΥΣΗΣ
7. Νίκη ΒΑΣΙΛΟΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΝΖΑΟΥΙ
8. Γρηγόρης ΒΕΡΥΚΟΚΑΚΗΣ
9. Βαρβάρα-Γεωργία ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΦΥΡΑ
10. Ελευθερία ΓΑΛΑΝΑΚΗ-ΚΟΥΤΣΟΥΡΕΛΑΚΗ
11. Ιωάννης ΓΕΩΡΓΙΛΑΣ
12. Κριτόλαος ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ
13. Δημήτριος ΔΗΜΗΤΡΟΓΛΟΥ
14. Αναστασία ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
15. Σπύρος ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
16. Νικόλαος ΕΞΑΡΧΟΣ
17. Επαμεινώνδας ΖΑΚΥΝΘΙΝΟΣ
18. Gérard-Louis JULLIEN
19. Πηνελόπη ΗΛΙΑΔΟΥ-ΚΑΨΑΛΟΠΟΥΛΟΥ
20. Αλφρέδος ΘΕΟΔΩΡΟΥ
21. Λάζαρος ΙΩΣΗΦΙΔΗΣ
22. Βασίλης ΚΑΔΑΣ
23. Κυριάκος ΚΑΛΟΓΕΡΑΚΗΣ
24. Χριστίνα ΚΑΝΔΑΡΑΚΗ-ΣΦΑΡΝΑ
25. Βασιλική ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
26. Δημήτριος ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΣ

27. Αριστοτέλης ΚΑΤΣΑΣ
28. Σεραφείμ ΚΛΙΜΟΠΟΥΛΟΣ
29. Ευάγγελος ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ
30. Αθανάσιος ΚΟΛΙΟΣ
31. Βασίλειος ΚΟΜΠΟΡΟΖΟΣ
32. Χρυσόστομος ΚΟΝΤΑΞΗΣ
33. Δέσποινα ΚΟΡΟΛΑΝΟΓΛΟΥ
34. Ιωάννης ΚΟΥΤΣΟΥΒΕΛΗΣ
35. Αναστασία ΚΡΙΘΑΡΑ-ΚΑΥΚΙΑ
36. Γεώργιος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
37. Κούλα ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
38. Γεώργιος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
39. Σοφία ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
40. Κωνσταντίνα ΛΑΡΙΟΥ-ΜΑΡΓΑΡΗ
41. Μαρία ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ-ΑΜΑΡΑΝΤΟΥ
42. Δημήτριος ΜΑΛΟΒΡΟΥΒΑΣ
43. Γεράσιμος ΜΑΝΤΖΑΡΗΣ
44. Αθανάσιος ΜΑΣΟΥΡΑΣ
45. Θεόδωρος ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ
46. Χρυσάνθη ΜΙΤΣΟΥΛΗ-MENTZΙΚΟΦ
47. Δημήτριος ΜΙΝΤΖΙΑΣ
48. Μαρία ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΑΡΑΓΚΟΥ
49. Σωτήριος ΜΠΑΡΑΤΣΗΣ
50. Νικόλαος ΜΠΟΝΤΟΖΟΓΛΟΥ
51. Πέτρος ΔΑΔΗΣ
52. Αικατερίνη ΠΑΝΤΕΛΙΔΑΚΗ-ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
53. Γεώργιος ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
54. Κωνσταντίνος ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΟΣ
55. Εμμανουήλ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
56. Βασίλειος ΠΑΠΑΔΑΚΟΣ
57. Αλέξανδρος ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
58. Σπυρίδων ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
59. Μάριος ΠΑΡΑΡΑΣ
60. Γεώργιος ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ

61. Ελένη ΠΛΕΣΙΑ-ΓΙΑΚΟΥΜΕΛΟΥ
62. Χρήστος ΠΕΠΠΙΑΣ
63. Κωνσταντίνα ΠΕΤΡΑΚΗ
64. Προκόπης ΠΙΠΗΣ
65. Έρση ΠΙΤΣΙΓΑΥΔΑΚΗ
66. Μαρίνος ΠΙΤΑΡΙΔΗΣ
67. Ιωάννης ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ
68. Αθανάσιος ΠΡΕΚΑΤΕΣ
69. Αθανάσιος ΡΑΪΤΣΟΣ
70. Γεώργιος ΡΕΚΟΥΜΗΣ
71. Αντώνιος ΣΑΛΜΑΝΙΔΗΣ
72. Φλωρεντία ΣΟΤΣΙΟΥ-ΚΑΝΔΗΛΑ
73. Ηλίας ΣΟΥΡΤΖΗΣ
74. Επαμεινώνδας ΣΤΑΘΗΣ
75. Μιχαήλ ΣΤΟΚΟΣ
76. Ελένη ΣΤΟΦΟΡΟΥ
77. Ευάγγελος ΣΥΓΓΟΥΝΑΣ
78. Χρήστος ΣΥΡΜΟΣ
79. Γεώργιος ΤΣΑΟΥΣΗΣ
80. Ιωάννης ΤΣΕΡΩΝΗΣ
81. Αλεξάνδρα ΤΣΙΡΟΓΙΑΝΝΗ
82. Κωνσταντίνος ΤΣΙΡΟΓΙΑΝΝΗΣ
83. Μαρίνα ΤΣΙΤΣΙΚΑ
84. Δημήτριος ΤΣΟΥΚΑΤΟΣ
85. Γεώργιος ΦΑΡΜΑΚΗΣ
86. Αγγελική ΦΕΡΤΗ-ΠΑΣΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
87. Φλώρα ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ
88. Ευάγγελος ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
89. Γεώργιος ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
90. Νικόλαος ΧΑΤΖΗΣ
91. Βασίλειος ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ